

Natura 2000-handleplan 2022–2027

Brandstrup Mose

Natura 2000-område nr. 34

Habitatområde H34

Titel: Natura 2000-handleplan 2022-2027 for Brandstrup Mose

Natura2000-område 34

Habitatområde 34

Udgiver: Viborg Kommune og Miljøstyrelsen

År: 2023

Forsidefoto: Motiv fra Brandstrup Mose. Fotograf: Viborg Kommune

Baggrundskort: Kortkilde: ©SDFI [Link til datakilde](#)

Må citeres med kildeangivelse.

VIBORG
KOMMUNE

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Indhold

1. Resume	4
2. Baggrund	5
2.1 Den lovgivningsmæssige ramme	6
2.2 Miljøvurdering af handleplanerne	7
3. Gennemførelse af Natura 2000-handleplan for sidste planperiode (2015-2021)	7
3.1 Redegørelse for gennemførelse af sidste Natura 2000-handleplan	7
3.2 Foreløbig vurdering af gennemførelse af sidste Natura 2000-handleplan	9
4. Behov for indsatser	9
5. Indsatser fordelt på aktør	10
6. Prioritering af den forventede indsats	10
7. Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse	11
Bilag 1: Kortbilag	12

1. Resume

Handleplanen for N34 Brandstrup Mose beskriver den indsats, der skal igangsættes i Natura 2000-området inden udgangen af 2027. Natura 2000-område 34 Brandstrup Mose består af habitatområde H34 og ses på figur 1.

Natura 2000-området er især udpeget for at beskytte, fremme og fastholde gendannelse af aktiv højmoser, dvs. sphagnum-dominerede naturområder, der aktivt opbygger lag af højmoser-tørv. Denne naturtype er blandt de mest truede naturtyper i EU og er derfor en såkaldt "prioriteret" naturtype, som medlemslandene har særligt ansvar for at bevare. Forsiden viser et omr

Fra 2005-2011 hævdede man vandstanden og ryddede en del tilgroede arealer via LIFE-Nature projektet [RERABOG](#) (Link til projektet er sat ind). Dette skabte forudsætninger for retablering af aktiv højmoser med god genvækst af tørvemos og begyndende aktiv tørvedannelse/sekundær højmosedannelse.

Målet med handleplanen er at sikre, at denne udvikling fortsætter.

Det overordnede mål for området er beskrevet i afsnit 3.1 i Natura 2000-planen, og de konkrete mål er beskrevet i afsnit 3.2. Målet er som nævnt at området genoprettes til naturtypen aktiv højmoser. Generelt gælder det også, at den samlede forekomst af naturtyper i Natura 2000-området, skal være stabil eller i fremgang, hvis de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Det fremgår dog af Natura2000-planen for Brandstrup Mose, at aktiv højmoser og hængesæk prioriteres på bekostning af nedbrudt højmoser og skovbevokset tørvemoser i forbindelse med projekter, der skal gendanne aktiv højmoser. Dvs., at der kan dannes og fastholdes aktiv højmoser og hængesæk, selv om arealet med nedbrudt højmoser og skovbevokset tørvemoser derved reduceres.

Målsætningerne konkretiseres i Natura 2000-planens afsnit 4.1 og 4.2 i form af nogle generelle og områdespecifikke retningslinjer for indsatsprogrammet.

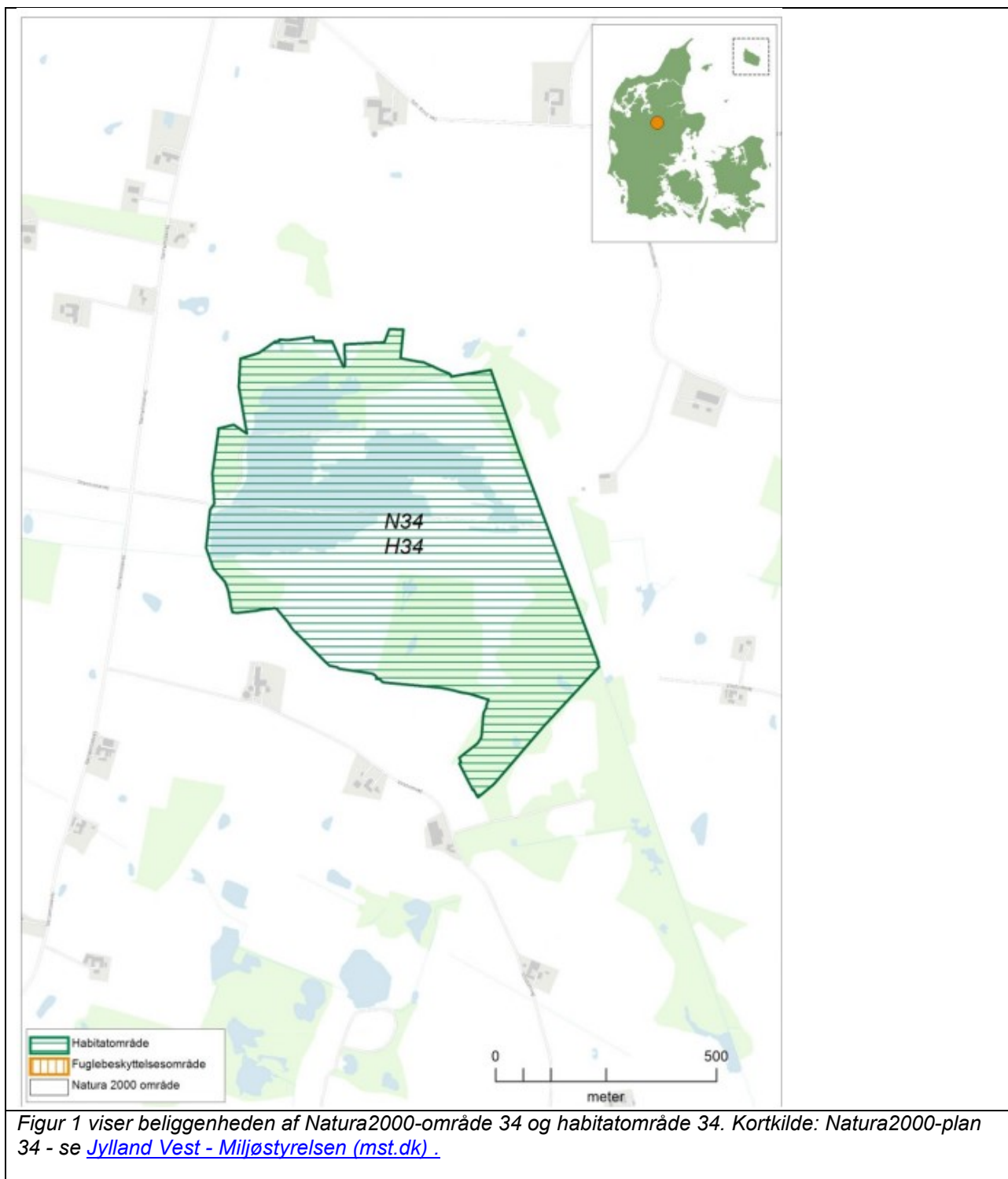
Hovedformålet med indsatserne i perioden 2022-27 er:

1. Fokus på mere naturlige processer og naturens robusthed
2. Sikre og forbedre tilstanden af den eksisterende natur og levesteder
3. Bekæmpe invasive arter

I retningslinjerne fremgår herudover:

- at der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje
- at der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper.
- at indsatser gennemført i første og anden planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.
- at der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på 1 ha med fokus på arealer med en kortlagt forekomst af invasive arter på over 10 % dækning.
- at urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn til naturtyper og tilknyttede arter og fugle.

Indsatsen udføres både på offentlige og private arealer i området. Projekter på private områder gennemføres i videst muligt omfang gennem frivillige aftaler. Der findes en række tilskudsordninger, der kan søges via Landbrugsstyrelsen og Miljøstyrelsen samt LIFE-midler, der kan søges via EU.

2. Baggrund

Miljøstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for 257 Natura 2000-områder, som indgår i den danske del af det europæiske Natura 2000-netværk. Planerne beskriver målene for det enkelte Natura 2000-område og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2022–27. Natura 2000-planerne kan ses på Miljøstyrelsens hjemmeside www.mst.dk.

Ud fra Natura 2000-planerne er der udarbejdet Natura 2000-handleplaner for de enkelte Natura 2000-områder. Handleplanerne skal medvirke til at gennemføre Natura 2000-planerne for de enkelte områder. Denne handleplan er udarbejdet af Viborg Kommune på grundlag af Natura 2000-plan 34 for Brandstrup Mose.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kommunens kystnære områder på privatejede arealer. Kommunerne er ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af 2027.

Miljøstyrelsen er ansvarlig for at udarbejde en skovhandleplan for de skovbevoksede, fredskovspligtige Natura 2000-arealer med skovhabitatnatur. Der forekommer ikke fredskov i Natura2000-område 34, hvorfor der ikke udarbejdes en skovhandleplaner for området.

Offentlige lodsejere, som ejer arealer i Natura 2000-områder, kan vælge selv at lave Natura2000-handleplaner for egne områder. Naturstyrelsen ejer ca. 2 ha i Brandstrup Mose. Det er aftalt, at det ikke giver mening af planlægge særskilt for så lille et område, som derfor i stedet indgår i nærværende handleplan, for Natura2000-område 34 Brandstrup Mose.

Viborg Kommune står derfor for hele handleplanen for området.

Som det fremgår overstående, så er et af de væsentligste formål at fastholde resultatet af det tidligere højmoseprojekt projektet [LIFE 3.0 - LIFE05 NAT/DK/000150 \(europa.eu\)](#) for at skabe og at fastholde forudsætninger for aktiv højmoser med tørvedannelse.

I tabel 1 ses områdets beskyttede naturtyper (kaldet udpegningsgrundlaget). Hovedparten af naturtyperne er opstået som resultatet af afvanding og afgravning for tørv, da tørv i sin tid blev udnyttet. I Bilag 1 ses kort over områdets lysåbne- og skovnaturtyper.

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 34		
Naturtyper:	Næringsrig sø (3150)	Brunvandet sø (3160)
	Højmoser* (7110)	Nedbrudt højmoser (7120)
	Hængesæk (7140)	Skovbevokset tørvemoser* (91D0)
	Elle- og askeskov* (91E0)	

Tabel 1 viser naturtyper på udpegningsgrundlaget for Natura2000-område 34 Brandstrup Mose. Tal i parentes viser de talkoder, der benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. En * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype, dvs. en naturtype, der har særlig betydning på EU-plan.

2.1 Den lovgivningsmæssige ramme

Den lovgivningsmæssige baggrund for handleplanerne findes i:

- miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 692 af 26. maj 2023)
- naturbeskyttelsesloven (lovbekendtgørelsen nr. 1392 af 4. oktober 2022)
- bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27. juni 2016)
- bekendtgørelse af lov om skove (lovbekendtgørelse nr. 690 af 26. maj 2023)
- bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning (bekendtgørelse nr. 946 af 27. juni 2016)

Handleplanen skal ifølge lovgivningen indeholde nedenstående:

- En prioritering af myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag.
- De forventede initiativer, som myndigheden vil tage for at gennemføre Natura 2000-handleplanen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatsen mellem kommunale myndigheder, Miljøstyrelsen og offentlige lodsejere.

- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode (dog 12 års periode for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer), der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-handleplanen er gennemført for den forudgående periode.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

Handleplanen skal i samspil med vandplanlægningen realisere Natura 2000-planen, for så vidt angår vandbehov for de naturtyper, som er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen og skal ikke indgå Natura 2000-handleplanerne.

2.2 Miljøvurdering af handleplanerne

Natura 2000-handleplanerne er en type af planer, som kan være omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til Bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) (lovbekendtgørelse nr. 4 af 3. januar 2023) – herefter refereret til som miljøvurderingsloven.

Denne handleplan er blevet vurderet i forhold til, om den er omfattet af miljøvurderingsloven. Det er vurderet, at den ikke er omfattet af miljøvurderingsloven og der dermed ikke skal udarbejdes miljøvurdering af handleplanen.

Der er vurderet på, om handleplanen sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser, eller om den vurderes at kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt jfr. miljøvurderingslovens §8.

Det er myndighedens vurdering, at handleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser.

Det er myndighedens vurdering, at handleplanen er undtaget fra habitatdirektivets artikel 6, stk. 3 og dermed fra vurdering efter miljøvurderingsloven, fordi planerne er "direkte forbundet med eller nødvendige for lokalitetens forvaltning" jfr. artikel 6, stk. 3, 1. pkt. Handleplanen anses som direkte forbundet med og nødvendig for Natura 2000-områdets forvaltning.

For samtlige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering (SMV). Natura 2000-planerne og de tilhørende miljøvurderinger kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside under Natura 2000, tredje generation planer (2022-2027).

3. Gennemførelse af Natura 2000-handleplan for sidste planperiode (2015-2021)

3.1 Redegørelse for gennemførelse af sidste Natura 2000-handleplan

Handleplanerne for anden planperiode har været gældende siden udgangen af 2017. Kommunen har i den mellemliggende periode arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-planen for planperioden 2016-2021

Det er muligt at få et samlet overblik over tilskudskompenserede indsatser i Natura 2000-områderne i "Sammenfatning af Natura 2000-planerne 2022-2027" på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Nedenstående tabeller viser en oversigt over de realiserede, påbegyndte og planlagte projekter inden for Natura 2000-området.

Tabel 2: Følgende indsatser er finansieret via kommunernes egne midler eller DUT-midler.

	Indsats	Kommunalt ejet	Privatejet
Viborg Kommune	Lysåbne naturtyper		
	Rydning af genvækst	0 ha	12 ha
	Vedligeholdelse af tekniske anlæg til forbedret hydrologi	0 ha	16 ha
	Ringning af birk over Ø30 til naturligt henfald	0 ha	18 ha
	Bekæmpelse af invasive arter på hængesæk/højmose	0 ha	12 ha

Tabel 3: Følgende indsatser er finansieret gennem landdistriktsmidler eller anden finansiering

	Indsats	Kommunalt ejet	Privatejet
Viborg Kommune	Lysåbne naturtyper	0 ha	0 ha

Tabel 4: Følgende indsatser gennemføres af Viborg Kommune

Indsats	Tilskudsfinansiering på private arealer (ha)	Offentlige arealer (ha)	Total (ha)
Forbedring af hydrologi*	0	0	0
Indsatser m.h.p. lysåben natur**	0	0	0
Skovnaturtypebevarende drift og pleje***		0	
Urørt skov	0	2	0

* Forbedring af hydrologi dækker over lukning af dræn og grøfter samt ophør med vedligeholdelse af afvanding

** Indsatser for lysåben natur dækker over rydning med henblik på lysåben natur.

*** Skovnaturtypebevarende drift og pleje dækker sikring af naturtyper, træer til naturligt henfald, naturnær skovdrift, rydning af uønsket opvækst, problemarter og invasive arter samt skovgræsning og foryngelse.

Tabel 5: Følgende Life-projekter er iværksat i området

I Viborg Kommune	Fra 2005-2011 var Brandstrup Mose som nævnt en del af LIFE-Nature projektet LIFE 3.0 - LIFE05 NAT/DK/000150 (europa.eu) I projektet ledte man næringsrigt drænvand uden om mosen, opførte en 90 m lang dæmning og blokerede interne grøfter for at fastholde så meget vand på mosen som muligt. Herudover ryddede man en del tilgroede arealer for at mindske fordampning og skygning af arealerne. Tovholder på projektet var Naturstyrelsen. Viborg Kommune fastholder LIFE-projektets resultater via omkostningseffektiv genrydning af problemarter, som birk der dræbes ved ringning og af invasive arter som glansbladet hæg, der trækkes op. Herudover planlægges bekæmpelse af japansk pileurt, der også er invasiv. Herved øges udbredelsen af aktiv højmose* (7110).
------------------	--

Viborg Kommune har herudover gennemført følgende indsatser:

- Formidling på hjemmeside:
 - [Natura 2000 i Viborg Kommune - Viborg Kommune](#)
 - [Naturhandleplaner - Viborg Kommune](#)
- Afholdelse af informationsmøder
 - For kommunens grønne råd

3.2 Foreløbig vurdering af gennemførelse af sidste Natura 2000-handleplan

Handleplanen skal ifølge bekendtgørelserne indeholde en redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 og 12 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er realiseret. Vurderingen, af hvorvidt handleplanerne er gennemført i den forudgående periode, er baseret på, om de planlagte indsatser fra sidste handleplan er opfyldt, eller der er udført tilsvarende tiltag.

Viborg Kommune vurderer, at Natura 2000-handleplanen for anden planperiode (2016-2021) er realiseret via ovennævnte tiltag, der herved bidrager til målopfyldelse for Natura2000-plan 34.

Effekten af indsatserne bliver løbende vurderet i det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur (NOVANA), som overvåger vandmiljøets og naturens tilstand inden for de områder, der prioriteres i forhold til de politisk fastsatte økonomiske rammer.

4. Behov for indsatser

Natura 2000-planen for N34 Brandstrup Mose, beskriver de konkrete mål for indsatsen. Indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne er afstemt, så den økonomiske ramme og den krævede indsats i planerne passer sammen. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne bidrager økonomisk via de midler, som kommunerne er blevet økonomisk kompenseret for af staten (DUT-midlerne).

På baggrund af Natura 2000-planen har Viborg Kommune vurderet, at der er behov for nedenstående konkrete forvaltningstiltag. Handleplanmyndigheden skal forsøge at indgå frivillige aftaler med lodsejere om drift.

Offentlige lodsejere skal selv organisere gennemførelse af indsatser på egne arealer.

Tabel 6: Behov for indsatser for naturtyperne

Forventede indsatser		Skøn over behov:		
		Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Lysåbne naturtyper	Rydning af uønsket opvækst	12 ha	Op til 12 ha	Op til 12 ha
	Vedligeholdelse af tekniske anlæg til forbedret hydrologi	16 ha	Op til 16 ha	16 ha
	Græsning og høslæt	0 ha	Op til 3 ha	Op til 5 ha
	Rydning af invasive arter	0 ha	Op til 10 ha	Op til 30 ha
Skovnaturtyper uden fredskovspligt	Skovnaturtypebevarende drift og pleje	13 ha	0 ha	13 ha
	Urørt skov	0 ha	0 ha	0 ha
	Rydning af invasive arter	**	Op til 1,5 ha	Op til 1,5 ha

** Rydning af invasive arter har ikke været en prioriteret indsats i første planperiode for skovbevoksede, fredskovspligtige arealer, hvorfor det ikke er muligt at angive et areal for, hvor der er igangværende indsatser fra første planperiode (2010-21).

Behov for indsatser for arter udover indsatser for naturtyper på lysåbne naturtyper og skovnaturtyper uden fredskovspligt

Der er ingen arter på udpegningsgrundlaget.

5. Indsatser fordelt på aktør

Grundlæggende er ansvaret fordelt, så kommunerne er ansvarlig myndighed på alle arealer i kommunen undtagen de skovbevoksede fredskovspligtige arealer.

Miljøstyrelsen er ansvarlig myndighed for de skovbevoksede fredskovspligtige arealer. Det gælder dog, at kommunerne er ansvarlige for de arealer i fredskov, der er beskyttet efter §3 i naturbeskyttelsesloven.

Myndighederne er ansvarlige, jfr. ovenstående fordeling, for gennemførelse af handleplanen undtagen for arealer, hvor lodsejer selv er ansvarlige for at gennemføre handleplanen. De fleste indsatser er geografisk bestemt, hvorved den nævnte myndigheds- og arealdeling er gældende. Det er muligt at finde relevante Natura 2000-geodata i [MiljøGIS](https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=natura2000planer3-2022)¹. Endvidere kan overvågningsdata fra NOVANA-programmet tilgås via [Danmarks Miljøportal](https://www.miljoportal.dk/)² og i Natura 2000-basisanalyserne.

Hver myndighed eller lodsejer er ligeledes ansvarlige for de arter på udpegningsgrundlaget, som ikke er geografisk fordelt p.ba. overvågningsdata, inden for deres respektive myndighedsområde eller egne arealer.

Der kan være indsatser i Natura 2000-planens indsatsprogram, hvor der ikke er samme klare geografiske afgrænsning. Som tidligere nævnt er det udelukkende Viborg Kommune, der har ansvar for nærværende handleplan.

Natura 2000-planerne 2022-2027 har især fokus på en naturforvaltning, hvor man gør brug af naturens egne dynamikker. Samtidig fastholdes en række indsatser, der er kendt fra de gældende planer.

6. Prioritering af den forventede indsats

¹ <https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=natura2000planer3-2022>

² <https://www.miljoportal.dk/>

Hovedformålene med indsatserne i tredje planperiode (2022-2027) er:

- 1. Fokus på mere naturlige processer og naturens robusthed**
 - 1.1. der er øget fokus på en mere naturnær forvaltning med fokus på at sikre sammenhæng i naturen og mere naturlige dynamikker i Natura 2000-områderne
 - 1.2. der arbejdes for at udvide arealet med urørt skov
 - 1.3. der er fokus på tiltag mod klimaforandringer og dermed områdernes robusthed over for pludselige hændelser
- 2. Sikre og forbedre tilstanden af den eksisterende natur og levesteder hvilket bl.a. er i overensstemmelse med 'brandmandens lov' og EU's biodiversitetsstrategi 2030**
 - 2.1. fortsætte arbejdet med at sikre naturtilstanden f.eks. ved naturpleje på plejekrævende arealer
 - 2.2. fortsætte arbejdet med at afsøge behovet for og udlægge forstyrrelsesfrie zoner bl.a. til gavn for træfugle, marine naturtyper og havpattedyr
 - 2.3. fokus på indsatser, der gavner truede arter og fugle
 - 2.4. fortsætte arbejdet med at afsøge behovet for at regulere fiskeri i beskyttede områder
- 3. Bekæmpe invasive arter**
 - 3.1. fortsætte arbejdet med at bekæmpe invasive arter
- 4. Synergi mellem Natura 2000- og Vandplanindsats.**
 - 4.1. Det tilstræbes, at der er synergi mellem Natura2000- og vandplanindsatser

Prioriteringen af den forventede forvaltningsindsats i planperioden er sket på baggrund af opgørelsen af behovet for konkrete indsatser (se kapitel 4). Den nedenstående prioritering afspejler således den forventede tidsfølge af indsatsen i forbindelse med de konkrete forvaltningstiltag.

- Facilitere forvaltningsindsats i form af naturpleje af de lysåbne naturtyper, der kan sikre eller forbedre deres tilstand i en retning mod mere gunstig bevaringsstatus.
- Arbejde for at nå i mål med bekæmpelse af invasive arter på arealer med en forekomst af invasive arter på over 10 % dækning.

7. Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Det er Viborg Kommunes og Miljøstyrelsens hensigt at planlægge og udføre projekterne som vist i nedenstående tabel 7, og i den forbindelse tager myndighederne en række initiativer for at inddrage lodsejere og andre interessenter i projekterne.

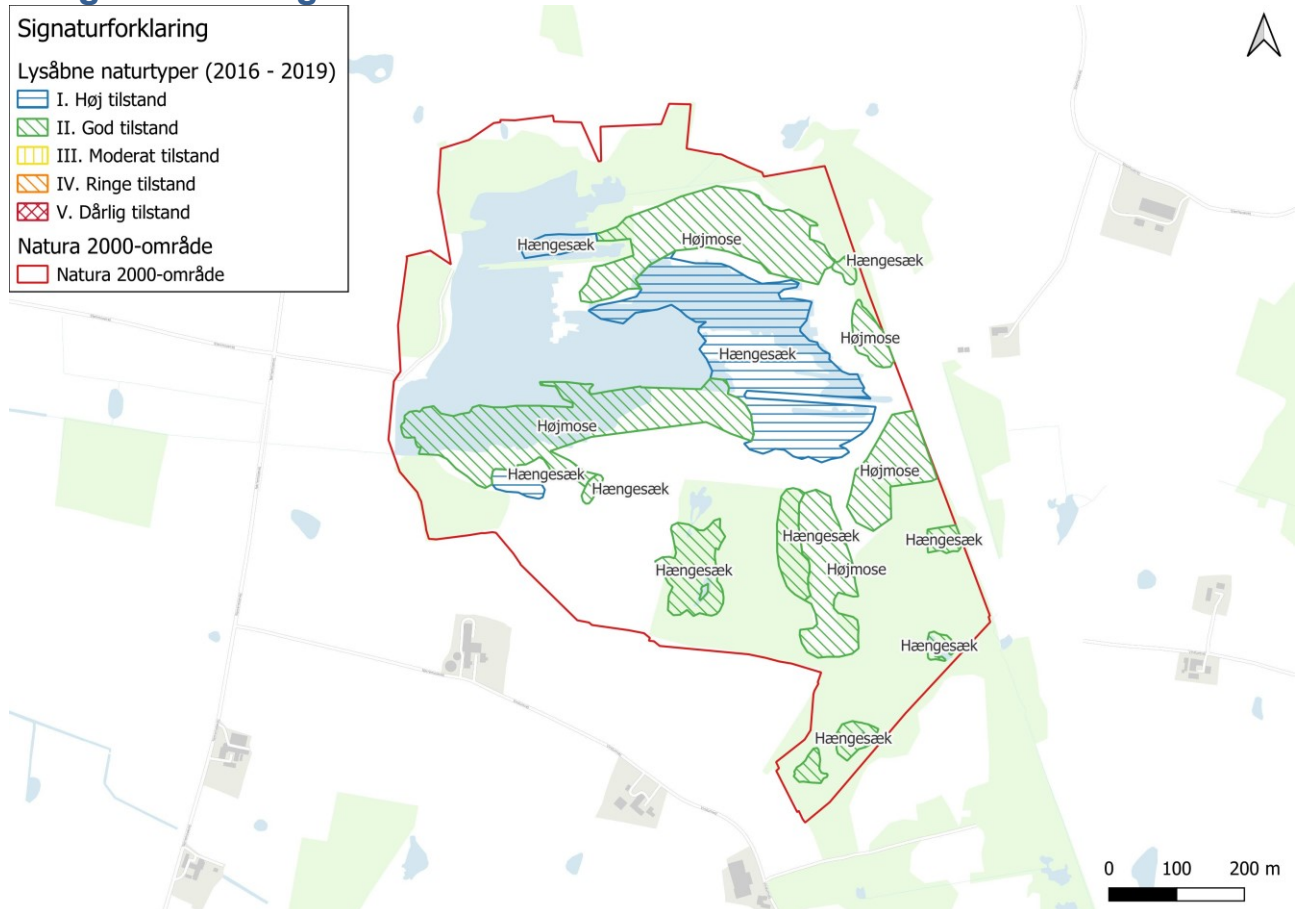
Tabel 7 viser myndighedernes plan for interessentinddragelse. Der kan ske ændringer, hvis det ønskes af lodsejerne, eller hvis andre forhold taler for det.

Tabel 7. Forventet plan for interessentinddragelse

Projektnavn	Initiativ	Tidsplan	Myndighed
Orientering af Grønne Råd om Natura2000-indsats	Viborg Kommune afholder møder flere gange årligt	Hele planperioden	Viborg Kommune
Orientering af Byrådet om Natura2000-indsats	Forvaltningen orienterer Byrådet om den kommende Natura2000-indsats i forbindelse med den politiske behandling af handleplanerne	Medio 2024	Viborg Kommune

Det forventes at Natura 2000-handleplanerne kan gennemføres af frivillighedens vej, og derfor er det i mange tilfælde ikke på nuværende tidspunkt muligt at beskrive, hvornår projekterne fysik bliver udført. Viborg Kommune vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget.

Bilag 1: Kortbilag

Figur 2 viser fordelingen af lysåbne Natura2000-naturtyper samt den vurderede naturtilstand ved Miljøstyrelsens seneste basisanalyse (2016-2019). Kortkilde: ©SDFI [Link til datakilde](#)

Figur 3 viser fordelingen af Natura2000-skovnaturtyper ved Miljøstyrelsens seneste basisanalyse (2016-2019). Som det fremgår, så er de kortlagte skovnaturtyper ikke tilstandsvurderet. Skovnaturtyperne er ikke fredskov. Kortkilde: ©SDFI [Linkt til datakilde](#)